

RAIMO PULLAT, TÕNIS LIIBEK, *Oma alma mater, it otsimas. Enne teist maailmasõda Europaa tehnikakõrgkoolidest võrsunud eesti insenerid ja arhitektid* [*W poszukiwaniu wiedzy o estońskich inżynierach i architektach wykształconych na europejskich uczelniach technicznych przed II wojną światową*], Estopol OU, Tallinn 2020, ss. 485, tabl. ryc. czarno-białe i barwne, nlb., streszcz. ang.

Raimo Pullat, wybitny estoński badacz dziejów nowożytnych i najnowszych krajów basenu Morza Bałtyckiego i Europy Środkowo-Wschodniej, ma w swoim dorobku, oprócz opracowań historii miast, demografii historycznej oraz problemów polityki i gospodarki¹, również badania nad dziewiętnasto- i dwudziestowiecznymi dziejami estońskiej i polskiej inteligencji, zwłaszcza technicznej. Jego staraniom zawdzięczamy m.in. digitalizację i przekazanie polskim archiwom bogatego zbioru dokumentacji dotyczącej Polaków studiujących w wieku XIX i początku XX (do roku 1918) na Uniwersytecie w Dorpacie (obecnie Tartu). Odrębne studium, wydane również w języku polskim, poświęcił Estończykom — studentom Politechniki Gdańskiej z lat 1904–1939. Progi uczelni opuściła ponad setka specjalistów z dziedzin takich jak: budownictwo, architektura i konstrukcja maszyn². Omawiana poniżej praca stanowi ukoronowanie tego właśnie wątku zainteresowań Autora. Wraz z Tõnise Liibekiem, cenionym przedstawicielem średniego pokolenia historyków estońskich, badaczem historii miast, kultury, szczególnie zaś sztuk wizualnych w XVIII–XX w.³, przygotował dzieło stanowiące kompendium wiedzy o kształtowaniu się i dokonaniach paru pokoleń estońskiej inteligencji technicznej, od schyłku wieku XIX po rok 1939.

Obszerne, ponad czterystustronicowe opracowanie, otwiera omówienie historiografii problemu. Dalej przedstawiono rozwój wyższego szkolnictwa technicznego w samej Estonii. Powstała w 1918 r. Szkołę Techniczną w Tallinie pierwsi absolwenci opuścili w roku 1923. Rozwijająca się stopniowo uczelnia pełen status akademicki osiągnęła jednak dopiero

¹ O dorobku profesora por. szerzej: Liibek T., Vseviiov D. 2015.

² Pullat R. 2015.

³ Por np. opracowania dziejów estońskiej fotografii: Liibek T. 2009; Liibek T. 2010.

w przededniu drugiej wojny światowej. W tej sytuacji młodzi Estończycy zarówno przed pierwszą wojną światową, jak i w okresie międzywojennym, zdobywali wyższe wykształcenie poza krajem. Pod koniec XIX w. podejmowali studia techniczne w innych ośrodkach imperium rosyjskiego: w Petersburgu, Rydze, Moskwie, Kijowie i Charkowie, nieco później w Warszawie. Po rewolucji bolszewickiej z tego zestawu pozostały tylko Ryga i Warszawa. Dzięki dość powszechnej wśród Estończyków, wynikającej z uwarunkowań historycznych i znajomości języka niemieckiego, przez cały interesujący Autorów okres popularnym kierunkiem naukowych wojaży były Niemcy (Berlin, Karlsruhe, Darmstadt, Dreźnie) oraz uczelnie w innych krajach niemieckojęzycznych — w Szwajcarii (Zurych) i Austrii. Estończycy studiowali także w niemieckojęzycznych uczelniach w Czechach, w Pradze i Brnie. Ważnym miejscem edukacji była, zarówno w czasach pruskich, jak i w dobie Wolnego Miasta, Politechnika Gdańska. Nie brakowało wreszcie Estończyków w Budapeszcie lub też w najbliższej kulturowo Finlandii (Helsinki). Mniej liczni trafiali na dalszy Zachód Europy — do francuskiej Tuluzy i Nancy oraz brytyjskiego Glasgow. Zdaniem Autorów wykształceni za granicą inżynierowie wnieśli wielki wkład w rozwój młodego państwa estońskiego.

Wartość opracowania podnosi bogaty materiał ilustracyjny — fotografie studentów i profesorów, uczelnianych budynków i pracowni, w końcu miast, w których studiowali młodzi Estończycy. Tu drobny przytyk dotyczący doboru ilustracji z Warszawy. Wśród widoków różnych fragmentów centrum miasta zabrakło fotografii gmachu głównego samej Politechniki, do dziś imponującego (zwłaszcza wnętrzem) zabytku architektury z początku XX w.

Obecnie jest przygotowywany polski przekład dzieła. Dla naszych czytelników szczególnie interesujące będą fragmenty dotyczące Estończyków studiujących w Warszawie. Ważniejszy jednak może okazać się walor porównawczy książki. Również polskie środowisko inżynierskie tworzyli na przełomie wieków XIX i XX ludzie w większości wykształceni poza krajem. Po roku 1918, gdy Estończycy angażowali się w budowę własnego państwa, technicy polscy odbudowywali Niepodległą. Ciekawe byłoby porównanie ich karier zawodowych, społecznych, politycznych, uchwycenie podobieństw i różnic.

Maria Bogucka
(Warszawa)

BIBLIOGRAFIA

- Liibek Tõnis. 2009. *Dokumentacja fotograficzna estońskiej ludności wiejskiej w XIX w.*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. LVII, nr 1, s. 79–81.
- Liibek Tõnis. 2010. *Fotograafikultuur Eestis 1839–1895*, Tallinn.
- Liibek Tõnis, Vseiovi David 2015. *Jubileusz profesora Raimo Pullata*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. LXIII, nr 2, s. 377–380.
- Pullat Raimo. 2019. *Wrota do przyszłości. Rola Politechniki Gdańskiej w kształtowaniu estońskiej inteligencji technicznej w latach 1904–1939*, Gdańsk.